

DEBAT

Af Steven Arnfjord

GRØNLANDSK POLITISK NEOKONSERVATISME

overskygger for åbne socialpolitikker

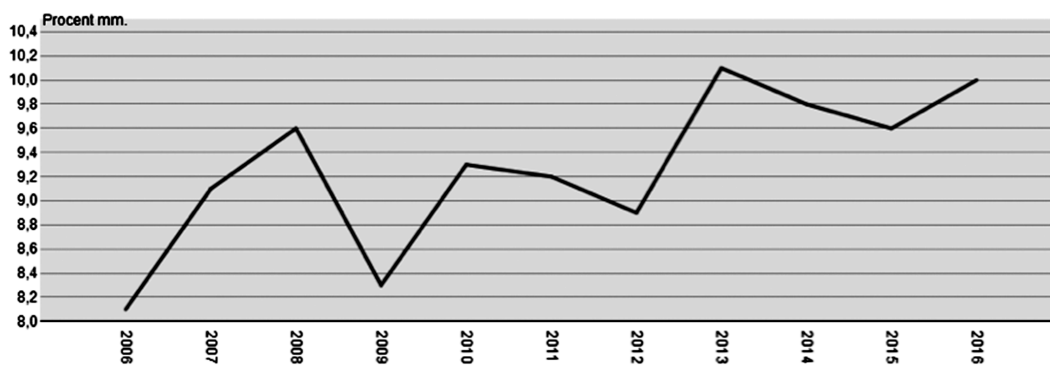
Sociale problemstillinger i form af fattigdom og hjemløshed blandt den grønlandske voksne befolkning er iøjnefaldende i disse tider. Samtidig ses der neokonservative tendenser, som overskygger behovet for klare kommunale socialpolitikker.

Det anslås, at 6-700 mennesker er ramt af hjemløshed, heraf op mod 250 i Nuuk. Det sidste årti har mængden af husstande, som lever omkring den relative fattigdomsgrænse på 50% af medianindkomsten bevæget sig over 10%.

I stedet for moderne og overordnede socialpolitikker, der kunne sigte mod housing-first programmer¹⁾, lavtærskelstilbud²⁾ og jobintegration, ser vi i Grønland som i øvrige dele af verden tegn på en øget neokonservatisme.

Hjemløsheden i Grønlands hovedstad (min hjemby) Nuuk fortsætter på problematisk vis med at stige. For 20 år siden regnede man med 10 måske 30 borgere, som var hjemløse on & off^{3,4)}. I dag er tallet mellem 200 og 300 hjemløse. En stigende centra-

Indkomstfordelingen efter fordelingsmål og tid

Model fra Grønlands Statistik: Relativ fattigdom. 50 pct.-grænse. Målet beregnes som den andel af befolkningen, der bor i en husstand, hvor den disponible husstandsindkomst ligger under en fastsat procentdel (her 50 pct.) af medianindkomsten.

I marts 2013 kunne den grønlandske avis Sermitsiaq AS rapportere fra en hjemløsedemonstration i Nuuk. Hjemløse og deres sympatisører ville skabe opmærksomhed om de hjemløses situation under valgkampen til kommunalvalget. (Foto: Leiff Josefsen)

lisering af det administrative system, uddannelsestilbud, behandlingstilbud og erhvervsmuligheder betyder, at Nuuk er blandt de få byer i Grønland, hvor indbyggertallet er stigende. Næsten hver tredje indbygger bor i dag i hovedstaden. Det er problemstillinger, som vi på Ilisimatusarfik (Grønlands Universitet) bearbejder sammen med Memorial University i Canada. Der ses lignende problematikker inden for hjemløshed på tværs af arktiske områder som Grønland, Nordcanada og staten Alaska i USA⁵). Den seneste danske hjemløsetælling, der blev foretaget af VIVE (Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd/Viden til Velfærd), viser, at man således har 440 mennesker i hjemløsetællingen med en grønlandsk baggrund⁶). Canadisk forskning bekræfter ligeledes, at der i de sydlige storbyer er en overrepræsentation af mennesker med en oprindelig folkebaggrund.

Inatsiartut (Landsstyret) har indtil nu benyttet sig af to rapporter på hjemløseområdet. Rapporterne har efter alt at dømme haft til opgave at tælle antallet af hjemløse. Det har skabt en materiel kobling mellem hjemløshed og boligbesiddelse.

I den sammenhæng fremhæves nedenfor tre aspekter:

1. For det første opfanges stratificeringen i hjemløsheden ikke i de foregående rapporter. Opfattelsen af hjemløse er politisk blevet til borgere uden bopæl. Der skelnes ikke i forhold til variable som køn, alder, mental sundhed eller klasse.
2. For det andet mangler der socialpolitisk refleksion om den kontekst hjemløshed er i. Det vil sige f.eks. den socialpolitik der er eller, og her kommer den egentlige grund til dette skrivi, ikke er på Inatsisartut- og kommuneområdet.
3. I Grønland ser vi for tiden et populistisk klima, hvor det neokonservatistisk handler om at fokusere på den pæne middelklasserborgers velfærdssamfund.

Ad 1. Hvis vi starter med den første anke. Så er hjemløse i Grønland blevet forsøgt talt, og der er brugt ressourcer på at forstå omfanget. Der er i Grønland ikke tale om en homogen gruppe af hjemløse, hvilket der i en række sammenhænge er blevet givet udtryk for endda ved møder mellem forskere

på lands- og kommunalpolitisk niveau og i populær og videnskabelige sammenhænge⁷⁻⁹). Grundlæggende kan politisk handlingslammelse opstå, hvis man har en for uoverskuelig opgave at stå overfor. Hjemløse-problemstillingen kan brydes ned til delmål om f.eks. at anskue mennesket, som er ramt af hjemløshed mere heterogent. Det er netop ikke én gruppe hjemløse. Det er en mængde individer. De er ikke ens og har dermed ikke samme behov. Vi taler overordnet set om mænd og kvinder. De giver udtryk for forskellige behov. Dertil kommer en aldersinddeling (unge og ældre). Så har vi en sundhedsstratificering (somatiske og psykiske lidelser). Et manglende eller langsommeligt forhold til denne problemstilling hverken fjerner den eller er ansvarligt, hvis man vil opfattes som en velfærdsstat.

Ad 2. Inatsisartut og de kommunale selvstyrer mangler fortsat at udarbejde en hjemløsestrategi som et led i nogle overordnede socialpolitiske retningslinjer. Man mangler generelt en socialpolitik, som også er orienteret mod marginalerne i samfundet. Det usexede mindretal, som ikke lige råber højest når hverdagen ramler omkring dem. Der er forskningsmæssigt og på foreningsniveau gjort en del for at understrege denne problematik. Med tendenserne til øget centralisering, at flere rykker mod byer som Nuuk (17.500 indb.), Sisimiut (5.400 indb.), Ilulissat (4.600 indb.) og Qaqortoq (3.100 indb.) med en stor gruppe unge som ikke har kompetencegivende uddannelser¹⁰, er der risiko for at flere skubbes ud i hjemløshed, med mindre der handles forebyggende og nu. Risikoen for hjemløshed er ikke kronisk eller simpel at forstå. Hjemløshed kan opstå i kortere eller længere perioder, den såkaldte risiko-hjemløshed (at-risk-homelessness). Vi må heller ikke alene have et materielt fokus på hjemløshed. Det handler ikke "kun" om at have et tag over hovedet. Ser man på kvinder, som rammes af hjemløshed, så har man med et ældre begreb snakket om skjult hjemløshed (engelsk: concealed or hidden homelessness). Dette er et udtryk for, at kvinder kan leve i logi-situationer, hvor de er tvunget ind i utrygge omstændigheder, fordi boligsituationen ikke byder på et reelt alternativ.

Den danske psykiater og tidligere leder af projekt UDENFOR, Preben Brandt, har følgende tilgang til hjemløshed:

Hjemløse, forstået i en socialpolitisk kontekst, er mennesker, der, ud over at mangle en bolig har

en række komplicerede og gensidigt forstærkende sociale og helbredsmæssige vanskeligheder, der giver dem problemer med at indgå i nogle, men langt fra alle sociale sammenhænge. Mange af disse forhold er dybt forankret i den enkeltes liv og langt fra sådan lige at gøre noget ved.

Brandt kobler socialpolitik og boligpolitik med forståelsen af de grader af udsathed som mennesker, der er ramt af hjemløshed, oplever. Man kan f.eks. ikke kun i Nuuk lave byudvikling til den pæne middelklasse, der skal en blandet boligmasse til og vi skal have oprettet skæve boliger, opgangsfællesskaber med botræningstilbud osv.

Boligen er ikke nok, hvis man er funktionelt hjemløs, det vil sige at man har en bolig som man ikke kan trives i.¹¹

Det er nu blevet vinterkoldt i Nuuk igen. Fra oktober til marts kommer middeltemperaturen ikke over frysepunktet. Sidste år i 2016 havde vi tre offentligt dokumenterede dødsfald med mennesker, som var faldet om i vinterkulden. Jeg bilder mig selv ind, at jeg følger meget med i den socialpolitiske dagsorden og kan ikke få øje på hverken samlede udmeldinger eller noget der ligner en beredskabsplan. Der skal sættes et beredskab op – en slags social DEFCON (mål for beredskabet af det amerikanske forsvar). Vi har masser af opvarmede bygninger, der kunne skærme for vinterkulden. Vi kan lære af situationer som i den amerikanske by Portland, hvor man efter fund af fire døde mennesker i kulden tog konsekvensen af et manglende beredskab og åbnede administrative bygninger om natten, hvor ALLE med behov kan komme ind.¹² Man kan ikke overnatte på herberget, hvis man er fuld og skæv, og det er altså en tilstand som mennesker ude i samfundets marginaler sagtens kan befinde sig i. Eskapisme handler om at man flygter (escaper fra nøden). Det kan ske med forgiftning i rusmidler og stoffer.

Ad 3. En mere udtrykt neokonservatisme har skabt et demokratisk modtryk som handler om en middel- og en øvreklases/elites legitimering af afstandsskabende holdninger.

Vi har oplevet, at det er blevet politisk legitimt at tale om fattige, alkoholiserede og arbejdsløse borgere som nogle der må tage sig sammen og komme i arbejde og opføre sig hensigtsmæssigt.

To gennemgående neokonservative temaer har været udtrykt:

- A. Forhindre berusede voksne i det offentlige rum.
 B. Arbejdsløse skal trækkes i ydelse og ansatte skal have offentlige udgifter fratrukket før lønudbetaling.

Lad os starte med (A). Naalakkersuisoq (ministeren) for Sundhed har reklameret for en ny alkohollov, hvor man i bemærkningerne blandt andet skriver: *"Der er som noget nyt indsat en bestemmelse om forbud mod at udvise støjende, voldelig, fornærmelig eller lignende adfærd, der er egnet til at forstyrre den offentlige orden.... Bestemmelsen er indføjet, for at alle skal kunne færdes uden at blive mødt med disse forulempelser, og at man også som børnefamilie kan gå på indkøb og på cafe, uden at børn og unge udsættes for en sådan uhensigtsmæssig adfærd."*¹³⁾

Det er en nem inddækning, at vi skærmer samfundets små poder fra uhensigtsmæssigheder. Det ubekvemmer der forstyrrer den offentlige orden. Skal vi alene vise børnene en beskyttet ensidig disneyficeret verden? Børn skal se nuancer og stille spørgsmål. Man risikerer en instrumentaliserings af det offentlige rum. Det bliver middelklassebørnefamilieens midte-højre-demokratiske offentlige rum.

I Nuuk er der f.eks. tendenser til at man bygger den pæne og den nydelige by, som turisterne kan gå ugeneret rundt i. Butikkerne er lagt i centre, og flere er på vej, hvor en strømline oplevelse skal styrke "indkøbsforfølelsen" #inuitshopping. Naalakkersuisut for Sundhed henviser i "Bemærkninger Til Loven" til, at man kan blive generet på indkøbsturen. I denne politiske fortælling forstås borgerne overvejende som vælgere, der bruger fritiden på cafeophold og indkøb (forbrug + forbrug). Byen bliver i dette billede til den glatbarberede og tandrensede middelklassen. Et dødsygt udtryk for en bymidte uden forstyrrelser. Da jeg var barn i 1980'erne var der en sand fest i Nuuks bymidte hver fredag. Nuvel, måske nok lidt for meget fest, men vi så som børn nuancer af livet. Manden der havde drukket sig en pind i øret og råbte og sang samt Flaskejoruts vilde jagt efter pantflasker. I dag er bymidten fyldt med forbudt-skilte.

Hvor bliver de nuancer af i dag? Skal vi ud og finde dem i Nuuks forstæder eller andre områder, hvor folk presses hen, fordi den politiske elite ikke længere anser dem som et godt selskab? Hvis den politiske agenda skal handle om ro og renskurethed, så skal vi kun træffe et dannet borgerskab promenerende på indkøb i Nuuks bymidte. Det bliver en stili-

seret ordentlighed, hvor alle ligner alle, en ensartet klump af shoppere iført Canada Goose uniformer, Salomonstøvler og Apple/Samsung-telefoner. Udsynet stopper ved de fem tomme mænd vores humanisme langsomt afvikles.

Dannelse kommer fra de samme elementer, hvor vi finder altruismen og modtrykket til de stærkt konservative, racistiske¹⁴⁾, homofobiske¹⁵⁾ og de tidligere misogynistiske vinde¹⁶⁾, som fra tid til anden luftes i medierne og fra de politiske talerstole.

(B) Naalakkersusooq for arbejdsmarked vil trække arbejdsløse i tilskud¹⁷⁾ sammen med Ilanngaassivik, det er et system, hvor gæld til det offentlige trækkes før lønudbetalingen¹⁸⁾. Det er et udtryk for straf frem for integrerende indsatser. Erkend i stedet, at vi har en stor minoritet, som skal have flere lavtærskel tilbud, hvor man ikke først skal være udredt, helbredt og sober for at komme i betragtning til at blive udredt. Jobordninger, deltidsløsninger, understøttelse og små skæve jobtilbud – reel jobformidling med socialrådgivere der får den løn de er værd. Vi skal efterspørge reelle politiske visioner, der skal forstås som når man som politiker kommer igennem nåleøjet til Inatsisartuts årsløn på en ½ million for så at trykke på de nederste i samfundet, som aldrig ser lignende økonomiske midler? Klasse handler om undertrykkelse. Det er bottomline i oprindelige socialistiske ideologier. Politik og især folkepolitik skulle være sat i verden til at modgå den proces. Vores demokratiske skoler, frie sundhedsvæsen og høje skattetryk er sat i stand til at sikre at samfundet trives. Denne sikring af borgernes trivsel og velfærd gælder alle borgere, også den multihandicappede, barnet i suppekøkkenet og borgeren ramt af diverse elendigheder.

Man kan konkluderende samle op på følgende:

- Det grønlandske politiske system på lands- og kommuneniveau skal tydeliggøre og styrke det socialpolitiske udtryk.
- Vi skal have et råd for socialt udsatte i Grønland, som har samme mandat som børnetalsmandsinstitutionen MiO til at advokere for social retfærdighed.
- Borgere i storbyerne skal kræve, at velfærd er for alle og ikke kun for dem, der har ressourcerne til at råbe op.
- Neokonservatisme skal have et kritisk modtryk. I Grønland skal vi insistere på kritisk dannelse, for også hos os kan uniformeringstanken overtage. Derfor skal det kritiske fundament vedligeholdes, så argumenter for positive visioner trænes og udvikles.

NOTER:

1. L. Gulcur, A. Stefancic, M. Shinn, S. Tsemberis, and S. N. Fischer, "Housing, hospitalization, and cost outcomes for homeless individuals with psychiatric disabilities participating in continuum of care and housing first programmes," *J. Community Appl. Soc. Psychol.*, vol. 13, no. 2, pp. 171–186, Mar. 2003.
2. K. Schepeleer Johansen, "Brugernes syn på integreret behandling af misbrug og psykisk sygdom," *Stof*, pp. 34–40, 2007.
3. P. Møller, "Dyr køjeseng i Nuuk Kommunes nødherberg," *Atuagadliutit*, Nuuk, 22. dec. 1998.
4. P. Kleist, "Hjemløs beder om hjælp," *Atuagadliutit*, Nuuk, 16. dec. 1997.
5. J. Christensen, S. Arnfjord, T. Hedwig, and S. Carraher, "Homelessness across Alaska, the Canadian North and Greenland: a review of the literature on an emerging social phenomenon in the circumpolar North," *Arctic*, vol. 70, no. 4, 2017.
6. L. Benjaminsen, *Hjemløshed i Danmark 2017: National kortlægning*. Kbh.: VIVE - Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd, 2017.
7. S. Arnfjord, "Hjemløshed i Nuuk - i et kritisk sociologisk og empowermentperspektiv," *Grønlandsk Kult. og Samf.* 2015/2016, 2016.
8. S. Arnfjord and J. Christensen, "'De Søger Trygheden' – Kvinder ramt af hjemløshed i Nuuk," *Psyke & Logos*, vol. 38, no. 1, p. 23, 2017.
9. M. S. Christiansen, "Forskere vil give grønlandske hjemløse en stemme," *videnskab.dk*, København, May-2016.
10. Økonomisk Råd, "Grønlands Økonomi 2016 - Konjunkturudsigter Aktuel økonomisk politik Uddannelse," Nuuk, 2016.
11. S. Alström, "Hjemløs med tag over hovedet: Christina lever hele dagen på gaden og herberget i Østjylland | DR," *DR.dk*, 2017. Online . Available: <https://www.dr.dk/nyheder/regionale/oestjylland/hjemloes-med-tag-over-hovedet-christina-lever-hele-dagen-paa-gaden-og>.
12. L. Dake, "Four homeless people die of exposure in Portland in first 10 days of 2017 | Society | The Guardian," *The Guardian*, 2017. Online . Available: <https://www.theguardian.com/society/2017/jan/11/homeless-deaths-winter-portland-oregon>.
13. Inatsisartut, Bemærkninger til lovforslaget. 2017.
14. N. Hansen, "GBU-formand: Der er ingen racisme i Grønland | Sermitsiaq.AG," *Sermitsiaq.ag*, 2017. Online . Available: <http://sermitsiaq.ag/gbu-formand-ingen-racisme-i-groenland>.
15. K. Kruse, "Partii Naleraq-kandidat afviser homovielser og adoption | Sermitsiaq.AG," *Sermitsiaq.ag*, 2014. Online . Available: <http://sermitsiaq.ag/partii-naleraq-kandidat-afviser-homovielser-adoption>.
16. Netredaktionen, "Malik: Betal selv for din abort | Sermitsiaq.AG," *Sermitsiaq.ag*, 2009. Online . Available: <http://sermitsiaq.ag/malik-betal-abort>.
17. K. Platou, "Større krav til de arbejdsløse 1," *Sermitsiaq.AG*, 2015. Online . Available: <http://sermitsiaq.ag/stoerre-krav-arbejdsloese>.
18. Departementet for Finanser og Skatter, "Høring af udkast: Forslag til: Inatsisartutlov nr. xx af xx. xx 2017 om Ilanngaassivik – opkrævning af offentlige fordringer i Grønland - Naalakkersuisut," *Naalakkersuisut høring*, 2017. Online . Available: <http://naalakkersuisut.gl/da/Hoeringer/Arkiv-over-hoeringer/2017/Ilanngaassivik>.

Steven Arnfjord er sociolog (RUC) ph.d. i arktiske samfundsforhold fra Ilisimatusarfik og lektor på Ilisimatusarfiks Institut for samfund, økonomi og journalistik. Han er opvokset i Nuuk, hvor han bor sammen med sin familie.